

ומה חלב האשה, שאינו מיוחד אלא לקטנים, הרי הוא מטמא בין לרצון ובין שלא לרצון – חלב הבהמה, שהוא מיוחד בין לקטנים ובין לגדולים, אינו דין שיטמא בין לרצון ובין שלא לרצון? והרי יש בו תורת משקה, יותר מבחלב אשה.

אמרו לו חכמים: לאו קל וחומר הוא. שהרי אם טמא חלב האשה כשיצא שלא לרצון, האינו אלא משום שאף דם היוצא מגפתה [רגלה או ידה] טמא [מכשיר]. לפי שתורת משקה עליו. וכדררשינן [נדה נה ב] מקרא ד"דם חללים ישתה", שדם ההרוג קרוי משקה. ואף דם היוצא מגוף אדם חי, כ"דם חללים" הוא. שהרי הדם עצמו הוא כמת, לאחר שפירש מהגוף. דמה לי קטלא כולא, מה לי קטלא פלגא.

וכיון שדם האשה חשיב משקה אף כשיוצא שלא לרצונה [שהרי סתם דם מגופה יוצא

שלא לרצון], אף חלבה שיצא שלא לרצון חשיב משקה, לפי שמקורו הוא מהדם. וכדאיתא, "דם נעכר ונעשה חלב".

ואסקו חכמים למילתייהו: אבל למה יטמא קמד-א חלב הבהמה שיצא שלא לרצון? והרי בבהמה קיימא לך, שדם היוצא מגפתה טהור [אינו מכשיר], לפי שאינו חשיב משקה, משום שדם בהמה אינו בכלל "דם חללים". הילכך, אף חלבה אינו מטמא אלא כשיצא לרצון. ודוקא בהכי חשיב משקה, כדילפינן מדכתיב "ותפתח את נאד החלב ותשקהו"⁽¹⁾.

אמר להן רבי עקיבא: אף אם דם בהמה אינו מכשיר, חלבה מכשיר אף שלא לרצון. לפי שמחמיר אני בחלב יותר מברבם.

שהרי החולב את הבהמה לצורך לרפואה⁽²⁾ [כדי שלא יזיק לה החלב], אותו חלב טמא. דהא לרצונו הוא יוצא ממנה.

ואיצטרך לקרא ד"ותפתח את נאד החלב", אלא לרבי עקיבא, או לחלב בהמה לרבנן].

והרשב"א כאן הביא בשם הר"ש, דחומרא בעלמא קאמר. דלפי שאשה חמורה בכך שדמה מטמא, אין ללמוד ממנה לבהמה אף לענין חלב. אכן בר"ש שם דחה אף פירוש זה. ופירש, דאשה שאני משום שיש להשוות את כל המשקין היוצאין מן האשה. וכשם שדמה מטמא בכל גוונא, אף חלבה כן.

2. ולחנם נקט "חולב לרפואה". אלא הוה מצי לאוכוחי מכל חלב בהמה שהוא טמא, אף שדמה טהור. דמוכח מזה, דטעמא דטומאת החלב אינו משום "דם נעכר ונעשה חלב". תוספות. ויש ליישב, דמדם בהמה העומד לשתייה, ליכא לאוכוחי מידי. דבאמת הוא, מכשיר כמו חלב. ודוקא מדם הקזה דאינו מכשיר, מוכחינן.

ולאילנות. אבל רוב החלב לאדם. כלומר, דוקא מי גשמים בעו רצון, משום דסתמן אין עומדין לשתייה.

משמע, דלרבנן דפליגי עליה, אין הכי נמי דכל המשקין צריכים רצון מתחלת יציאתן. ומי גשמים צריכים רצון לכולי עלמא.

9. רש"י. אבל הריטב"א כתב, דלא איירי מתניתין אלא מהכשר. אבל לקבלת טומאה לא בעינן רצון כלל.

1. כן פירש רש"י בסברת חכמים. אבל הר"ש שם תמה על דבריו, דאם כן למה איצטרך תרי קראי לדם ולחלב? תיפוק ליה משום ד"דם נעכר ונעשה חלב", והיינו הך הם. [מיהו, כבר תירצו זאת בתוספות כאן, דלא

ומסקינן לקושיין: ומה זיתים וענבים, דבסתמא בני סחיטה נינהו, ואפילו הכי אם יצאו המשקין "שלא לרצון" אלא הכניסם בסתמא, לא חשיבי משקין ולא כלום.

תותים ורימונים, דבסתמא לאו בני סחיטה בדוקא נינהו [אלא עומדים אף לאוכלין], לא כל שכן דאם הכניסן בסתמא ויצאו מהן משקין, לא חשיבי משקין, ולא אמרינן דלאחר שיצאו ניחא ליה בהו?

ואם כן, קשיא לרבי יהודה, דקאמר לעיל, דתותים ורמונים שהכניסם בסתמא, ניחא ליה במשקה היוצא מהן, ומשום כך הם אסורים. דחיישינן שמא יבוא לסחוט לכתחלה.⁽⁴⁾

ואין לתרץ דהך מתניתין בשיטת חכמים דרבי יהודה קיימא — דהא לחכמים בסתמא לא חשיב משקה, וכל שכן דלרבי יהודה לאו משקה הוא. שהרי בהכניסן לאוכלין, דהחשיבו חכמים למשקה, מצינו דלרבי יהודה לאו משקה הוא. וכל שכן במידי דלחכמים לא הוי משקה, דאף לרבי יהודה לא הוי משקה.

[והוא הדין, דהוה מצי למירמי מ"זיתים וענבים" א"זיתים וענבים". דהא קתני בהו לעיל דמודה רבי יהודה, דאף בהכניסן לאוכלין אסורים. אלא אלימא ליה לאקשווי אתותים ורמונים. דאף דלאו בני סחיטה נינהו, קאמר בהו רבי יהודה דבסתם אסורין.]

אבל המקיז דם מבהמתו לרפואתה, הרי הדם טהור. ואף שהוציאו לרצונו — לאו משקה הוא.

וכיון שהחלב חמור מדם, ומטמא לרצון, הרי הוא מטמא אף שלא לרצון.

[והא דחלב אשה מטמא אף שלא לרצון, לאו משום ד"דם נעכר ונעשה חלב הוא", כדאמרי חכמים. דאם כן, היה לו לחלב בהמה להיות טהור, כשם שדמה טהור. אלא מהא דכתיב "ותפתח את נאד החלב ותשקהו" ילפינן דהוא חשיב משקה, בין לרצון ובין שלא לרצון. הלכך, אף בחלב בהמה אמרינן כן, מקל וחומר דלעיל. תוספות].

אמרו לו חכמים לרבי עקיבא: פלי זיתים וענבים יוכיחו, שאין דומה משקה היוצא לרצון למשקה היוצא שלא לרצון.

שהרי המשקין היוצאין מהן לרצון הבעלים, טמאין בטומאת משקין אם נגע בהם שרץ. וכן מכשירים הם את האוכלין. ואילו המשקין היוצאין מהן שלא לרצון, טהורין מליטמא. וכן אינם מכשירין את האוכלין⁽³⁾.

והוינן בה: מאי לאו, הא דקתני בזיתים וענבים "לרצון", היינו דניחא ליה בהו. ו"שלא לרצון", היינו בסתמא, שלא פירש אם רוצה להשתמש בהן לאוכל או למשקין.

ומשום כן בעינן בהו רצון, תאמרו בחלב שתחלתו וסופו משקה, דבעי רצון?

4. ותימא, דלמא ברייתא דלעיל איירי דוקא ב"משך" [שהתחיל לסחוט בערב שבת,

דהא כוותיה בחלב, דהיינו "חולב לרפואה", הרי הוא מכשיר. תוספות יום טוב, סוף מכשירין.

3. והשיבם שם רבי עקיבא: אם אמרתם בסלי זיתים וענבים, שתחלתן אוכל וסופן משקה,

והכא קאמר, דאף זיתים וענבים בסתם לא חשיבי משקינן. רש"י⁽⁵⁾.

ומשנינן: לא כן הוא פירושא דמתניתין. אלא "לרצון" דקתני בזיתים וענבים, היינו בהכניסן סתמא. דאף בהכי ניחא ליה בהו, וחשיבי משקה. ו"שלא לרצון" דקתני דלא חשיבי משקינן, היינו היכא דגלי אדעתיה להדיא, דאמר "לא ניחא לי בהו". ובהכי הוה גילוי דעת טפי מזיתים וענבים שהכניסן לאוכלין, דמודה בהו רבי יהודה דחשיבי משקינן.⁽⁶⁾

ואיבעית אימא: לעולם, סתמא נמי הוי כ"שלא לרצון". ושאני סלי זיתים וענבים, שהם נקובים, והמשקה היוצא מהן נופל לארץ. דכיון דהמשקינן לאיבוד קיימי, אפקורי מפקר להו. הלכך, בסתמא לא ניחא ליה בהו.

והא דקאמר רבי יהודה לעיל, דבסתם תותים ורימונים נמי ניחא ליה במשקה, מיירי כשהם מונחים בתוך שאר כלים, דלא אזלי מהם המשקים לאיבוד⁽⁷⁾.

והוינן במאי דקאמר שמואל לעיל, "מודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות": אשכחן בכרייתא דלעיל לרבי יהודה דמודי לרבנן בזיתים וענבים. מיהו, רבנן דמודו ליה לרבי יהודה בשאר פירות, שאם הכניסן לאוכלין המשקה היוצא מהן מותר, מנלן?

ומשנינן: מצינו כן, בהא דתניא: פוחטין קמד-ב בשבת בפנעין ובפרישין ובעוזרדין. [מיני פירות שאינם עומדים לסחיטה] להוציא את מימיהן ולשתותם. דכיון דלאו אורחיהו בהכי, אין כאן משום מלאכת "דש"⁽¹⁾.

אם לא חשיב משקה, נמי גזרינן ביה. דילמא מימליך עליה לסוחטו ואתי לידי סחיטה. אי נמי, משום נולד אסרינן להו, ולא משום חשש סחיטה. ולא פריך אלא מהא דקאמר רבי יהודה, דסתם כמפרש דמי.

6. רש"י: ובעל המאור פירש, דמשום דאזלי לאיבוד, לאו כמשקינן חשיבי. ומעיקר הדין, אף לרצון אינן מכשירין. אלא מגזירת י"ח דבר הוא דמכשירין. דהיינו גזירת "הבוצר לגת". ולא גזרו אלא במפרש דהוי לרצונו. אבל בסתמא לא החמירו.

7. ולא הוזכר בדברי הפוסקים לדינא, הך מילתא דקאמר רבי יהודה, דתותים ורימונים שהכניסן לסתם אסור. וכבר עמד על זה הקרבן נתנאל.

כדפירשו התוספות לעיל, קמג ב. ויעוין שם בהערה 7]. אבל הכא איירי בלא משך. דבכהאי גוונא, בסתמא דלמא לא הוה משקה. תוספות.

5. ובעל המאור כתב, דמזיתים וענבים ליכא לאקשוויי מיד. וכן לחכמים ליכא לאקשוויי. דהא לא דמיא שבת לטומאה. דבטומאה לא סגי בכך דחשיב משקה. אלא בעינן ניחותא דבעלים. מה שאין כן בשבת, בשם משקה תליא, ולא בניחותא דבעלים. וכל דחשיב משקה גזרינן ביה, דלמא אתי לידי סחיטה. ולא פריך אלא מהא דלענין שבת חשיב סתמא כ"רצון". ומטומאה מוכח דסתמא הוא כ"שלא לרצון".

ויעויין ברמב"ן שהביא גם כן כעין תירוץ זה, ודחאו. משום דהא בהא תליא. ואי חשיבי משקינן בהכרח דניחא ליה בהו.

ותירץ באופן אחר. דבשבת יש לומר, דאף